

สภาพและแนวทางการบริหารโรงเรียนเพื่อพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่

เขต 4

The School Administration Guidelines toward Being a Leading Buddhist Oriented School under Chiang Mai Primary Educational Area Office 4

เยาวนา พันธุ์แก้ว^{1*}, สังวาร์ วังแจ่ม², สิทธิชัย มุลเขียน³

Yaowana Punkeaw^{1*}, Sangwan Wangcham², Sittichai Moonkhein³

1,2,3 สาขาการบริหารการศึกษา คณะสังคมศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

1,2,3 Education Administration, Faculty of Social Sciences and Arts, North-Chiang Mai University

*Corresponding email: Oilyaowana@gmail.com

Received: 17 November 2021; Revised: 3 January 2022; Accepted: 7 February 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารโรงเรียนเพื่อพัฒนาสู่โรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรภายในโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ จำนวน 33 คน รวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ มีการปฏิบัติตามขั้นตอนการดำเนินงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก คือ ขั้นเตรียมการ อยู่ในระดับมากที่สุด ขั้นดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ ขั้นดูแลสนับสนุนใกล้ชิด ขั้นดำเนินการพัฒนาผู้เรียนและบุคลากรตามระบบไตรสิกขา ขั้นประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินการ และขั้นปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับมากทุกด้าน แนวทางการบริหารโรงเรียนเพื่อพัฒนาสู่โรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ คือ โรงเรียนควรดำเนินการตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของอัตลักษณ์ 29 ประการ และขั้นตอนการดำเนินงาน 6 ขั้นตอนของโรงเรียนวิถิพุทธในการบริหารอย่างมีระบบ มีโครงการหรือกิจกรรมที่โดดเด่น เป็นที่ประจักษ์ จนเป็นแบบอย่างได้

คำสำคัญ : การบริหารสถานศึกษา, โรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ, หลักไตรสิกขา

ABSTRACT

This research aimed to study school administrative toward being a leading Buddhist Oriented School of the schools under Chiang Mai Primary Educational Area Office 4 and to purpose its guidelines of that administrative. Samples of the study were from personnel of the leading Buddhist Oriented schools altogether 33 persons. Data collection

was conducted from questionnaires and interviews. Average, standard deviation and content analysis were used for data analysis. The study was found that the administrative of those leading Buddhist Oriented Schools as a whole, in terms of systematically implementation was at high level. When considering each aspect of operation, the preparation stage was at the highest one while the states of structure component organizing, closely directing, and supporting, steps to develop learners and personnel according to the Trisikkha system, evaluating and continually modifying and developing were all at high level. Guidelines for being a leading Buddhist Oriented School were that school should operate accordance with the standard and 29 identity indicators and follow the 6 states of operations of being the Buddhist Oriented School as systematically model of administrative. There should be outstanding activities projects and be accepted.

Keywords: Educational Institutional Management, Leading Buddhist Oriented School, Trisikkha Principles

บทนำ

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) ถึง ฉบับร่างที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) ได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพคนในสังคมไทยให้มีคุณธรรม และมีความรอบรู้อย่างเท่าทัน ให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และศีลธรรม สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่สังคมฐานความรู้ได้อย่างมั่นคง แนวการพัฒนาคนดังกล่าวมุ่งเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีพื้นฐานจิตใจที่ดีงาม มีจิตสาธารณะ พร้อมทั้งมีสมรรถนะ ทักษะ และความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต อันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืนและมีการพัฒนาแผนมาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ประเทศไทย ที่ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ตามที่รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 65 กำหนด เพื่อเป้าหมายความสุขของคนไทยทุกคน (สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) ซึ่งแนวโน้มของการพัฒนาประเทศ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและการสื่อสารส่งผลให้วิถีชีวิตของคนเปลี่ยนไปอย่างมาก และประสบปัญหาหลายด้าน คุณภาพคน คุณภาพการศึกษาถือเป็นปัญหาด้านที่ต้องให้ความสำคัญ สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังของชาติ ให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก บนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ (หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 [ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560], 2560)

นักเรียนและเยาวชน ซึ่งเป็นอนาคตของชาติ การจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม เป็นการพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้เป็นบุคคลที่ใฝ่รู้ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่อง สามารถคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ รักเพื่อนมนุษย์ รักธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจน เป็นผู้มีความรับผิดชอบที่กว้างไกลและมีจิตใจเป็นกลาง อันเป็นประโยชน์ต่อสังคมประเทศชาติ พระศาสนาสืบไป (พระมหากษัตริย์ไทย, 2561) และการที่จะสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม ให้กับผู้เรียนนั้นจำเป็นต้องนำ

พระพุทธศาสนาให้มามีบทบาทในการจัดการศึกษา เพื่อให้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาจิตใจและสติปัญญาของผู้เรียนไปพร้อม ๆ กัน (เมตตา ภิรมย์ภักดี, 2547)

สืบเนื่องมาจากที่กระทรวงศึกษาธิการจัดการประชุมหารือเรื่อง “หลักสูตรใหม่เด็กไทยพัฒนา” ณ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2545 ถึงโรงเรียนที่จัดการศึกษาเพื่อสนองตอบความสามารถที่แตกต่างกันของบุคคล เพื่อนำพาเด็กและเยาวชนไทยก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างไว้ชีวิตจำกัด 5 รูปแบบ ได้แก่ โรงเรียนในกำกับของรัฐ โรงเรียนวิถิพุทธ โรงเรียนสองภาษา โรงเรียนใช้ ICT เพื่อการเรียนรู้ และโครงการนำร่องสรรหา พัฒนา และส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษด้านต่าง ๆ โรงเรียนวิถิพุทธเป็นหนึ่งในรูปแบบโรงเรียน ที่จะช่วยผลักดันให้เด็กและเยาวชนไทยสามารถพัฒนาตามศักยภาพ เป็นคนดี คนเก่งของสังคม และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข เป็นโรงเรียนที่นำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาใช้หรือประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งกาย ความประพฤติ จิตใจ และปัญญา ตามหลักไตรสิกขา จากการศึกษาการปลูกฝังคุณธรรมในโรงเรียนวิถิพุทธโรงเรียนบ้านชุมแสง ตำบลชุมแสง อำเภอเสถียร จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าประโยชน์ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนวิถิพุทธมี 4 อย่าง ได้แก่ 1. ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับโรงเรียน คือ โรงเรียนมีบุคลากรที่มีคุณลักษณะที่ดี มีการบริหารจัดการ มีหลักสูตร มีแหล่งเรียนรู้และสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา พัฒนาผู้เรียนบ้าน วัด โรงเรียน เกิดความสามัคคี ร่วมมือกันในการพัฒนาโรงเรียนและสังคมตามวิถิพุทธอย่างต่อเนื่อง 2. ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับบุคลากรของโรงเรียน คือ บุคลากรมีการปรับปรุงตนเอง ลด ละ เลิก อบายมุข สิ่งเสพติดต่าง ๆ เป็นแบบอย่างที่ดี ส่งผลให้นักเรียน ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับสิ่งเสพติดในโรงเรียนและชุมชน 3. ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน คือ นักเรียนรู้และเข้าใจหลักการปฏิบัติตามแนวทางวิถิพุทธ ทราบถึงผลดีของการปฏิบัติตาม เมื่อมีปัญหาสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีสติ ทำให้เป็นที่ผู้ ก็น อยู่ ดู ฟัง เป็น และมีความสุข ประสบความสำเร็จ เป็นที่รักใคร่ของผู้อื่น 4. ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับทุกคน คือ ด้านการพัฒนากาย (ภาวิตกาย) การฝึกฝนกายของตนด้านการเห็นรูป ฟัง เสียงดมกลิ่น กินอาหาร สัมผัสที่ดี ทำให้สุขภาพร่างกายของตนสมบูรณ์แข็งแรง สมดุล กลมกลืน มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมรอบตัว ด้านพัฒนาศีล (ภาวิตศีล) มีพฤติกรรมทาง ศีลธรรม ระเบียบวินัย กฎกติกา และความสัมพันธ์ทางสังคมในลักษณะสร้างสรรค์และก่อสันติสุขแก่ตนเอง สังคม และประเทศชาติ ด้านพัฒนาจิต (ภาวิตจิตตะ) มีจิตใจที่ดี เป็นจิตที่มั่นคง มีสมาธิไม่วอกแวก เข้าใจ รู้เท่าทัน ไม่ยึดติดมากจนเกินไป ด้านพัฒนาปัญญา (ภาวิตปัญญา) มีความรู้แจ้งเห็นจริงเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงหรือตามที่ เป็น รู้เท่าทัน ไม่ยึดติด รู้ดีรู้ชั่ว รู้คุณรู้โทษ แยกแยะวิเคราะห์ได้ด้วยปัญญา (วัชรพล มะลิซ้อน, 2560)

โรงเรียนวิถิพุทธ จึงเป็นนวัตกรรมการจัดการศึกษาที่นำพระพุทธศาสนาให้ย้อนกลับมามีบทบาทในการจัดการศึกษาอีกครั้งหนึ่ง เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน โดยความเห็นชอบของกระทรวงศึกษาธิการ มี 3 ระดับ คือ โรงเรียนวิถิพุทธ โรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ โรงเรียนวิถิพุทธพระราชทาน ปัจจุบันมีหลายโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถิพุทธ แต่โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ และโรงเรียนวิถิพุทธพระราชทาน ยังมีอัตราส่วนน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมด

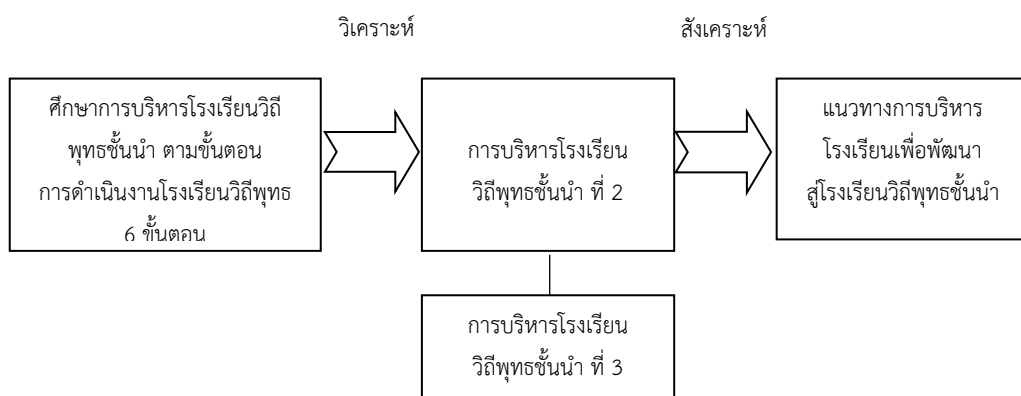
ผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษาการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 เพื่อสังเคราะห์แนวทางการบริหารโรงเรียนเพื่อพัฒนาสู่โรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ ให้โรงเรียนทั่วไปหรือโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิถิพุทธ สามารถนำไปเป็นแนวทางในการบริหาร

โรงเรียนเพื่อพัฒนาส่งเสริมสนับสนุนผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ อีกทั้งผลักดันการพัฒนาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ให้มีคุณภาพสู่โรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ และต่อยอดไปสู่โรงเรียนวิถีพุทธพระราชทานต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการบริหารโรงเรียนเพื่อพัฒนาสู่โรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการทำวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ รุ่นที่ 11 ปี พ.ศ. 2563 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 จำนวน 9 โรงเรียน จำนวน 95 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัย ได้แก่ บุคลากรในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ รุ่นที่ 11 ปี พ.ศ. 2563 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 จำนวน 33 คน เลือกแบบเจาะจงจากโรงเรียนที่ได้รับการประเมินโรงเรียนวิถีพุทธอย่างต่อเนื่อง ตลอดระยะเวลาอย่างน้อย 2 ปี มีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับดีขึ้นไป มีการจัดการศึกษาในระดับเดียวกัน คือ เปิดสอนระดับปฐมวัย – ระดับประถมศึกษา และได้รับการประเมินให้เป็นโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำในรุ่นและปีเดียวกัน จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนชุมชนวัดปากกอก มีนักเรียนจำนวน 64 คน โรงเรียนบ้านท้าวบุญเรือง มีนักเรียนจำนวน 132 คน และโรงเรียนวัดเทพาราม มีนักเรียนจำนวน 145 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียน และครูผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำในโรงเรียน รวมผู้ให้ข้อมูล จำนวน 6 คน

2. ขอบเขตเนื้อหา

การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ 6 ขั้นตอน คือ 1. ขั้นเตรียมการ 2. ขั้นดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ 3. ขั้นดำเนินการพัฒนาผู้เรียนและบุคลากรตามระบบไตรสิกขา 4. ขั้นดูแลสนับสนุนใกล้ชิด 5. ขั้นปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 6. ขั้นประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินการ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือรวบรวมข้อมูลในการวิจัย คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

3.1 แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ที่เกี่ยวกับสภาพการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ มีเนื้อหาและรูปแบบดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ในเรื่อง เพศ อายุ วุฒิ การศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงานในสถานศึกษา เป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลสภาพการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ตามขั้นตอนการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ 6 ขั้นตอน จำนวน 30 ข้อ ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยแต่ละระดับมีความหมายดังนี้

5 หมายถึง การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ อยู่ในระดับ มากที่สุด

4 หมายถึง การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ อยู่ในระดับ มาก

3 หมายถึง การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ อยู่ในระดับ ปานกลาง

2 หมายถึง การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ อยู่ในระดับ น้อย

1 หมายถึง การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

นำแบบสอบถามไปหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence : IOC) มีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60 เป็นต้นไป แล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่มีใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbach 's Coefficient Alpha) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96

3.2 แบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับวิธีการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียน และครูผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำในโรงเรียน เกี่ยวกับวิธีการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ เก็บรวบรวมข้อมูลวิธีการดำเนินงาน จากการสนทนา แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์มีลักษณะของคำถามปลายเปิด (Open – Ended Question) มีความยืดหยุ่น เปิดโอกาสให้ตอบสามารถแสดงความคิดเห็นอธิบายความสำคัญของแนวทางอย่างลึกซึ้งในแง่มุมที่หลากหลาย พร้อมทั้งระบุปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยตนเอง ทั้งการแจกแบบสอบถาม และการรับกลับ และดำเนินการสัมภาษณ์ผู้บริหารหรือผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำของโรงเรียน เกี่ยวกับวิธีการบริหารโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จเพื่อนำมาสังเคราะห์เป็นแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาสู่โรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำเสนอในรูปแบบตาราง ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เกี่ยวกับวิธีการบริหาร ตามขั้นตอนโรงเรียนวิถีพุทธ 6 ขั้นตอน โดยการสังเคราะห์เนื้อหา

ผลการดำเนินงานวิจัย

1. สภาพการบริหารโรงเรียนของโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำแสดงดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำโดยรวม

การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ	ระดับ		แปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ชั้นเตรียมการ	4.54	0.33	มากที่สุด
2. ขั้นตอนการจัดสภาพและองค์ประกอบ	4.50	0.35	มาก
3. ขั้นตอนการพัฒนาผู้เรียนและบุคลากรตามระบบไตรสิกขา	4.47	0.33	มาก
4. ขั้นตอนดูแลสนับสนุนใกล้ชิด	4.49	0.36	มาก
5. ขั้นตอนปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	4.34	0.50	มาก
6. ขั้นตอนประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินการ	4.35	0.50	มาก
เฉลี่ย	4.45	0.40	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.45$) เมื่อพิจารณาเป็นรายขั้นตอนเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ชั้นเตรียมการ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.54$) รองลงมา ขั้นตอนการจัดสภาพและองค์ประกอบ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.50$) ขั้นตอนดูแลสนับสนุนใกล้ชิด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.49$) ขั้นตอนการพัฒนาผู้เรียนและบุคลากรตามระบบไตรสิกขา ($\bar{X}=4.47$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้าย คือ ขั้นตอนปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.34$)

2. แนวทางการบริหารโรงเรียนเพื่อพัฒนาสู่โรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ดังนี้

ชั้นเตรียมการ โรงเรียนควรศึกษาหลักเกณฑ์ แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ สร้างความรู้ความเข้าใจแก่ คณะกรรมการสถานศึกษา บุคลากร นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง มีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อรับฟังวัตถุประสงค์ และแนวทางการเข้าร่วมโครงการ เพื่อสร้างความตระหนักถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ แต่งตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ 2 ชุด คือ คณะกรรมการดำเนินงาน และคณะกรรมการที่ปรึกษา จัดทำแผนงาน เช่น โครงการ /กิจกรรม ระบุอยู่ในแผนปฏิบัติการของโรงเรียน ต่อเนื่องติดต่อกันอย่างน้อยเป็นระยะเวลา 2 ปี ซึ่งปัญหาและอุปสรรคที่พบ คือ นักเรียนและผู้ปกครอง ยังขาดความชัดเจนในวัตถุประสงค์ของโครงการและแนวทางปฏิบัติ เพื่อให้เกิดเป็นกิจวัตรตามแนวทางวิถีพุทธ

ขึ้นดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ โรงเรียนควรดำเนินการ นำเอาหลักวิถีพุทธมาบูรณาการในหลักสูตรของสถานศึกษา โดยสอดแทรกหลักวิถีพุทธในการจัดการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ จัดสภาพกายภาพของโรงเรียนให้เหมาะสมต่อการการเรียนรู้ กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาไตรสิกขา โดยผ่านการเรียนรู้ “การกิน อยู่ ดู ฟังเป็น” ตามอัตลักษณ์ 29 ประการสู่การเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ ซึ่งปัญหาและอุปสรรคที่พบ คือ การจัดเตรียมอาคารสถานที่ หรือบริบทต่าง ๆ ของโรงเรียน ให้สอดคล้องกับตัวชี้วัดการประเมิน 29 ประการ ของโรงเรียนวิถีพุทธ

ขึ้นดำเนินการพัฒนาผู้เรียนและบุคลากรตามระบบไตรสิกขา โรงเรียนควรบูรณาการหลักวิถีพุทธในการจัดการเรียนการสอน และจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ จัดเตรียมการห้องเรียน อาคารสถานที่ ครูผู้รับผิดชอบ และผู้ร่วมดำเนินกิจกรรม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง ดูแลให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธที่โรงเรียนกำหนด ให้เป็นประจำจนเกิดเป็นพุทธวิถี คัดเลือกครูผู้รับผิดชอบโครงการที่มีความเหมาะสม เป็นกัลยาณมิตร และสามารถปลูกฝังศรัทธาค่านิยมต่อการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบแก่นักเรียนได้ ตัวอย่างกิจกรรม เช่น กิจกรรม “ขนมไทย ใส่สมาธิ” กิจกรรม “จิตอาสา เราทำดีด้วยหัวใจ” กิจกรรม “ค่ายคุณธรรม น้อมนำ ทำความดี” กิจกรรม “บันทึกพุทธะแห่งความดี ชีวิตดีสุข” กิจกรรม “วิถีคนกล้า นำพาสู่ความปรองดอง” เป็นต้น ซึ่งปัญหาและอุปสรรคที่พบ คือ โรงเรียนขนาดเล็ก มีจำนวนนักเรียนน้อย ทำให้บทบาทแกนนำกิจกรรมต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย (ป.4 -6) ทำให้นักเรียนมีภาระงานมาก

ขึ้นดูแลสนับสนุนใกล้ชิด โรงเรียนควรดำเนินการ ประชุมชี้แจงให้นักเรียน ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษา ได้ทราบถึงการดำเนินงานโครงการ อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง มีการส่งเสริม สนับสนุน เตรียมความพร้อมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแบบวิถีพุทธในด้านต่าง ๆ อย่างเหมาะสมและเพียงพอในทุกด้าน ควรมีครูพระสอนมาสอนศีลธรรมในโรงเรียน หรือวิทยากรจากภายนอก เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม มีคณะกรรมการติดตามการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ อาทิเช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา คณะครู ผู้ปกครอง เป็นต้น ซึ่งไม่พบปัญหาหรืออุปสรรค

ขึ้นปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนควรดำเนินการ ประชุมชี้แจงการดำเนินงานโครงการ ให้คณะกรรมการสถานศึกษา หรือผู้ปกครองทราบ อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง มีการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้หลักในโครงการโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำและนำโครงการหรือกิจกรรมอื่นมาช่วยส่งเสริมในการปรับปรุง และพัฒนาวิถีพุทธ ให้แก่ผู้เรียน ผู้บริหาร ครู และบุคลากรในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนและบุคลากรภายในโรงเรียนสอนนักเรียน ร่วมกับโครงการธรรมศึกษา ซึ่งไม่พบปัญหาหรืออุปสรรค

ขึ้นประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินการ โรงเรียนควรประเมินผลการดำเนินงานโครงการ โดยการประเมินตนเองตามอัตลักษณ์ 29 ประการ ระยะ 9 เดือน และ 12 เดือน ในระบบเว็บไซต์วิถีพุทธ และประเมินการดำเนินงานของโครงการ / กิจกรรมของโรงเรียนก่อน ระหว่าง และหลังการดำเนินงาน เพื่อปรับปรุงพัฒนาโครงการอย่างต่อเนื่อง มีการประเมินความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง สรุปและรายงานผลการดำเนินงานประจำปีการศึกษาต่อผู้บริหารโรงเรียน มีการรายงานกิจกรรมสถานศึกษาวิถีพุทธชั้นนำในเว็บไซต์วิถีพุทธ มีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ให้นักเรียน ครู บุคลากร ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา และบุคคลภายนอก ให้ทราบผลการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ผ่านทางช่องทางต่าง ๆ อาทิเช่น วารสาร เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก และกลุ่มไลน์ของโรงเรียน เป็นต้น ซึ่งปัญหาและอุปสรรคที่พบ

คือ การติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครอง ผู้ปกครองบางส่วนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ ต้องอาศัยบุคลากรในท้องถิ่นหรือการอัดเสียงช่วยในการสื่อสาร

สรุปและอภิปรายผล

สภาพการบริหารโรงเรียนเพื่อพัฒนาสู่โรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ชั้นเตรียมการ อยู่ในระดับมากที่สุด ขั้นตอนการจัดสภาพและองค์ประกอบ ขั้นตอนและสนับสนุนใกล้ชิด ขั้นตอนการพัฒนาผู้เรียนและบุคลากรตามระบบไตรสิกขา ขั้นประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินการและขั้นปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับมากทุกด้าน เนื่องจากสถานศึกษามีการดำเนินการตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของอัตลักษณ์ 29 ประการ และตามขั้นตอนการดำเนินงาน 6 ขั้นตอนของโรงเรียนวิถีพุทธ ด้วยกระบวนการกลายนิมิต มีโครงการหรือกิจกรรมที่เด่นชัด เป็นที่ประจักษ์ จนเป็นแบบอย่างได้ สอดคล้องผลการวิจัยของ พระมหาวิชาญ สุวิชาโน (2564) ที่ได้ศึกษา การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนวิถีพุทธมีการดำเนินงาน อยู่ 3 ระดับ ได้แก่ โรงเรียนวิถีพุทธทั่วไป โรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ และโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน มีการดำเนินการ 6 ขั้นตอนการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน และสอดคล้องกับ คู่มือการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ของพระมหาวิชาญ สุวิชาโน (บัวบาน) และเกษม แสงนนท์ (2562) ที่กำหนดคุณสมบัติและตัวชี้วัดโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ และหลักเกณฑ์โรงเรียนที่มีสิทธิ์สมัครรับการคัดเลือกโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำว่า โรงเรียนต้องได้สมัครลงทะเบียนในระบบ (สถานศึกษาวิถีพุทธ, 2545) ไม่น้อยกว่า 3 ปี มีการดำเนินการตามตัวชี้วัดอัตลักษณ์วิถีพุทธครบทั้ง 29 ประการ และประเมินตนเองตามอัตลักษณ์วิถีพุทธในระบบ ระยะ 9 เดือนและ 12 เดือน ไม่น้อยกว่า 2 ปีต่อเนื่อง มีกิจวัตรประจำวัน ประจำสัปดาห์ด้านวิถีพุทธ และกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา อย่างสม่ำเสมอ จนเป็นวิถีชีวิต มีโครงการวิถีพุทธในแผนยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา มีการดำเนินกิจกรรม/โครงการเด่นด้านวิถีพุทธอย่างเป็นรูปธรรม ต่อเนื่องกันอย่างน้อย 2 ปี และส่งผลดีต่อครู บุคลากรและผู้เรียน มีการบูรณาการวิถีพุทธสู่การเรียนการสอนรวมทั้งมีแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการวิถีพุทธทุกกลุ่มสาระ มีการอบรมพัฒนาผู้บริหาร ครู บุคลากร ในด้านวิถีพุทธและการปฏิบัติธรรม ต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 3 ปี มีการอบรมพัฒนาผู้เรียนในด้านวิถีพุทธและปฏิบัติธรรมต่อเนื่อง ไม่น้อยกว่า 3 ปี ผู้บริหาร และคณะครู อาจารย์ มีความใส่ใจในการดำเนินงานโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ

แนวทางการบริหารโรงเรียนเพื่อพัฒนาสู่โรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ควรมีการดำเนินการตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของอัตลักษณ์ 29 ประการ และตามขั้นตอนการดำเนินงาน 6 ขั้นตอนของโรงเรียนวิถีพุทธ มีโครงการหรือกิจกรรมที่โดดเด่น เป็นที่ประจักษ์ จนเป็นแบบอย่างได้ มีแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ จะส่งผลให้การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ โดยดำเนินการตามขั้นตอนการดำเนินงาน 6 ขั้นตอน คือ

1. ชั้นเตรียมการ โรงเรียนควรศึกษาหลักเกณฑ์การคัดเลือกเป็นโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ประชุมปรึกษาหารือ สร้างความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักแก่ผู้มีส่วนร่วม จัดทำแผนงาน ที่ระบุในแผนปฏิบัติการของโรงเรียน อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธดำเนินไป

2. ขั้นตอนการจัดสภาพและองค์ประกอบ โรงเรียนควรนำหลักวิถีพุทธบูรณาการในหลักสูตรของสถานศึกษา โดยสอดแทรกในทุกกลุ่มสาระ จัดสภาพกายภาพของโรงเรียนและกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เหมาะสม แต่งตั้งผู้รับผิดชอบโครงการและคณะกรรมการดำเนินงานที่ชัดเจน เพื่อให้

เป็นปัจจัย เป็นกิจกรรม เป็นเครื่องมือสู่การพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะแห่งปัญญาคุณธรรม

3. ขั้นตอนการพัฒนาผู้เรียนและบุคลากรตามระบบไตรสิกขา โรงเรียนควรกำกับดูแลให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเป็นประจำเกิดเป็นพฤติกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง คัดเลือกครูผู้รับผิดชอบโครงการที่มีคุณลักษณะที่เหมาะสม เป็นแบบอย่างที่ดี และสามารถปลูกฝังศรัทธาค่านิยมที่ดีได้ เพื่อให้เป็นหัวใจของการดำเนินการโรงเรียนวิถีพุทธ ซึ่งต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

4. ขั้นตอนสนับสนุนใกล้ชิด โรงเรียนควรมีการประชุมชี้แจงให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบผลการดำเนินงาน อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง มีการเตรียมความพร้อม การส่งเสริม การสนับสนุน ด้านต่าง ๆ อย่างเหมาะสมและเพียงพอ มีครูพระหรือวิทยากร มาสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีคณะกรรมการติดตามการดำเนินงาน เพื่อให้การดำเนินการทุกส่วนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยท่าทีความเป็นกัลยาณมิตร

5. ขั้นปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง โรงเรียนควรนำโครงการหรือกิจกรรมอื่นมาช่วยส่งเสริมสนับสนุน ช่วยปรับปรุงและพัฒนาวิถีพุทธให้แก่ผู้เรียน ผู้บริหาร ครู และบุคลากรในโรงเรียน อย่างต่อเนื่อง มีการเข้าสอบนักเรียนร่วมกับโครงการธรรมศึกษา เพื่อให้เน้นย้ำด้วยหลักธรรมว่าต้องมีการพัฒนามากขึ้น ๆ

6. ขั้นประเมินผล และเผยแพร่ผลการดำเนินการ โรงเรียนควรประเมินผลการดำเนินงาน โครงการทุกระยะ มีการประเมินความพึงพอใจ สรุปและรายงานผลการดำเนินงานประจำปีการศึกษาต่อผู้บริหารโรงเรียน รายงานกิจกรรมสถานศึกษาวิถีพุทธชั้นนำ ในเว็บไซต์วิถีพุทธ มีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลการดำเนินงาน ผ่านทางช่องทางต่าง ๆ อาทิเช่น วารสาร เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก และกลุ่มไลน์ของโรงเรียน เป็นต้น ให้แก่บุคคลทั่วไป หรือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทราบ เพื่อให้ตรวจสอบผลการดำเนินงานและรายงานให้แก่ผู้เกี่ยวข้องให้ทราบ

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระมหาสุชนันท์ สุนนโท (รุจิเวทย์) และพระมหากำพล คุณงกรโ (มัลย์) (2558) ที่ได้ศึกษา พุทธบูรณาการเพื่อการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ โดยเสนอแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านกายภาพ ว่าการสรรหางบประมาณเป็นเรื่องสำคัญที่ควรมีกระบวนการวางแผนที่ดี เพื่อที่จะสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีพุทธ ผู้บริหารโรงเรียนควรกำหนดแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา และโดยการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย พร้อมทั้งต้องชี้แจง ทำความเข้าใจ และสร้างความตระหนักให้บุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนเห็นคุณค่าและร่วมมือในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการเรียนการสอน ผู้บริหาร ครู และบุคลากรของโรงเรียน เป็นแบบอย่างให้กับผู้เรียน โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการเรียนการสอน แต่เป็นการทำให้ดู อยู่ให้เห็นผู้เรียนก็จะเรียนรู้และจดจำได้ง่ายกว่าการสอนในชั้นเรียน แต่การเรียนการสอนเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องให้ดำเนินไปตามหลักสูตรที่กำหนด ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ การแสดงใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส และมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันด้วยความจริงใจ จะเป็นการสร้างบรรยากาศและการปฏิสัมพันธ์ที่ดี รวมถึงการแสดงความเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน ด้านการบริหารจัดการ อาศัยความร่วมมือจากหลายๆ ฝ่าย มีมุมมอง ทศนคติ วิสัยทัศน์และเป้าหมายที่ชัดเจน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันการชี้แจงให้ทุกฝ่ายได้รับทราบข้อมูลและเข้าใจถึงแนวทางหรือกระบวนการในการบริหารงาน ก็จะทำให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างราบรื่น พร้อมส่งผลให้ประสบความสำเร็จได้

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วัชรพล มะลิซ้อน (2560) ที่ได้ศึกษา การปลูกฝังคุณธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนบ้านชุมแสง ตำบลชุมแสง อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า กระบวนการปลูกฝังคุณธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธ ประกอบด้วย 1.การเตรียมการ 2.การดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ

3.การดำเนินการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา 4.การดูแลสนับสนุนใกล้ชิด 5.การปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง 6.การประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน เป็นขั้นตอนที่จะสะท้อนให้ทราบถึงผลการดำเนินการปลูกฝังคุณธรรมในโรงเรียน และพบว่า ประโยชน์ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนวิถิพุทธ แบ่งออกเป็น 4 อย่าง ได้แก่ 1. ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับโรงเรียน 2. ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับบุคลากรของโรงเรียน 3. ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน 4. ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับทุกคน และ

สอดคล้องกับผลสถานศึกษาวิถิพุทธ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2556) ได้สรุปผลโครงการโรงเรียนวิถิพุทธ เชิงคุณภาพ พบว่า 1. พระภิกษุสงฆ์ มหาเถรสมาคม กรมการศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มหาวิทยาลัยสงฆ์ และองค์กรภาคเอกชนหลาย ให้การสนับสนุนโรงเรียนวิถิพุทธ เพราะเห็นว่าเป็นทางรอดของสังคมไทย 3. ผู้รับผิดชอบโรงเรียนวิถิพุทธ ระดับเขตพื้นที่การศึกษา 225 เขต เกิดการตื่นตัวที่จะเยี่ยมเยือน นิเทศ โรงเรียนวิถิพุทธ เพื่อให้โรงเรียนสามารถนำหลักพุทธธรรมไปใช้ในการบริหารจัดการในโรงเรียนทั้งระบบ 3. ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ตระหนักถึงความสำคัญ เริ่มปรับตัวนำหลักพุทธธรรมเข้าไปใช้ในการบริหารจัดการทั้งระบบโรงเรียน รวมทั้งในการดำเนินชีวิตตนเอง ลด ละ เลิก อบายมุข 4. นักเรียนได้เรียนรู้ และเริ่มปรับตัว นำหลักพุทธธรรมไปปฏิบัติในวิถีชีวิต โดยเน้นการกิน อยู่ ดู ฟัง เป็นตามหลักไตรสิกขา เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข นักเรียนมีมารยาท เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ รู้จัก บาป บุญ คุณ โทษ และช่วยกับสืบสานประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่น 5. ผู้ปกครอง ชุมชน ชื่นชมยินดีให้การสนับสนุนงานของโรงเรียนมากขึ้นเกิดความสมานฉันท์ ของบ้าน วัด โรงเรียน (บ ว ร) นำสู่ความสงบ และสันติสุขของสังคม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ก่อนการการดำเนินโครงการโรงเรียนวิถิพุทธ โรงเรียนควรศึกษาหลักเกณฑ์และแนวทางการดำเนินงานให้เข้าใจและชี้แจงให้ผู้ร่วมที่เกี่ยวข้องทราบ สร้างความรู้ ความเข้าใจ และสร้างความตระหนักถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ เพื่อที่จะได้ร่วมกันวางแผนในการขับเคลื่อนกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ภายใต้โครงการโรงเรียนวิถิพุทธ

1.2 ควรดำเนินการตามขั้นตอนการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ 6 ขั้นตอน ในการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาสู่โรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ เพื่อเป็นแนวทางการบริหารโรงเรียน ซึ่งมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธอย่างเป็นระบบ ชัดเจน และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.3 ควรส่งเสริมความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา คณะครู ผู้ปกครอง นักเรียน วัด ชุมชน ในการส่งเสริม สนับสนุน การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินโครงการโรงเรียนวิถิพุทธ อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานของโครงการ มีการปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอ และเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ทำให้การดำเนินงานของโครงการมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาสู่โรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา หรือระดับมัธยมศึกษา

2.2 ควรศึกษาวิจัยปัญหาและแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องของการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ

2.3 ควรศึกษาวิจัยแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาสู่โรงเรียนวิถีพุทธ พระราชทาน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ (2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 [ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560]. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- พระมหาวชิราวุธ สุวิธาน (บัวบาน) และ เกษม แสงนนท์. (2562). คู่มือการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาวชิราวุธ สุวิธาน (บัวบาน) และ เกษม แสงนนท์. (2562). โรงเรียนวิถีพุทธ Buddhist Oriented School. พระนครศรีอยุธยา : ส่วนวางแผนและพัฒนาการอบรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาวชิราวุธ สุวิธาน (บัวบาน). (2564). การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ. วารสาร มหาจุฬานาครทรรณ, 8(1), 245-262. <https://so03.tci-thaijo.org>.
- พระมหาสุเมธ สุนนโท (รุจิเวทย์) และ พระมหาภักดิ์ คุณงกโร (มาลัย). (2558). พุทธบูรณาการเพื่อการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. <https://lib-opac.mcu.ac.th>.
- พระมหาอนันต์ องค์กรศิริ. (2561). คุณธรรมจริยธรรมกับการพัฒนาผู้เรียนในยุคไทยแลนด์ 4.0. วารสาร นวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 2(2), 81-90. <https://so03.tci-thaijo.org>.
- เมตตา ภริมย์ภักดี. (2547). ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ. กรุงเทพฯ : อุษาการพิมพ์.
- วัชรพล มะลิซ้อน. (2560). การปลูกฝังคุณธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนบ้านชุมแสง ตำบลชุมแสง อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. สาขาวิชพระพุทธศาสนาพุทธศาสนมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย <http://oldweb.mcu.ac.th>.สถานศึกษาวิถีพุทธ. (2545, 1 พฤศจิกายน). โรงเรียนวิถีพุทธ. https://www.vitheeabuddha.com/main.php?url=newsreport_view&id.
- สถานศึกษาวิถีพุทธ. (2556, 18 มกราคม). ผลโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ เชิงคุณภาพ. <https://www.vitheeabuddha.com/main.php?url=about&id=33>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.). (2564, 1 มกราคม). กรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566 - 2570). <https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=plan13>